

ИНСТРУМЕНТАРИУМ НА СЪВРЕМЕННАТА ПРОТЕКЦИОНИСТИЧНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Докторант Калин Ганчев, Kalin.Ganchev@customs.bg
Катедра „Международни икономически отношения”,
С. А. „Д. А. Ценов” - Свищов

Резюме: Въпреки триумфалния марш на икономическата глобализация, чиято основна характерна черта е търговският либерализъм, държавите и наднационалните интеграционни формирания не изоставят, а усъвършенстват регулативните въздействия върху международния стокообмен. Най-решителни в провеждане на протекционистична политика са били, и в немалка степен продължават да бъдат лидерите на икономическия и технологическия динамизъм – САЩ, Япония и Европейската общност. В разработката се разглеждат основните мерки, чрез които протекционизмът се прилага на практика: разрешителни режими по вноса; мита с повишени ставки; импортни квоти; минимални вносни цени; минимални мита; допълнителни мита и/или импортни такси; забрани за внос; антидъмпингови и изравнителни мита. Достигнато е до извода, че съвременните форми и проявления на тези традиционни инструменти за ограничаване на чуждестранната стокова конкуренция в полза на местните приемащи стопанства са обединени в общия термин „неопротекционизъм”.

Ключови думи: Протекционистична политика, либерализъм, нелоялна търговия, дъмпинг, защитни мерки.

JEL Classification: F13

TOOLS OF THE CONTEMPORARY PROTECTIONIST POLICY OF THE EUROPEAN UNION

PhD student Kalin Ganchev, Kalin.Ganchev@customs.bg
Department of International Economic Relations
D. A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov

Abstract: Despite the triumphal march of economic globalization, whose main characteristic is trade liberalization, countries and supranational integration formations have not abandoned, but improved the regulatory effects on international trade. The most decisive in the conduct of protectionist policy has been, in no small part, to continue to be the leaders of economic and technological dynamism - the USA, Japan and the European Community. The paper discusses the basic measures that protectionism is applied in practice: import licensing arrangements; duties with higher rates; import quotas; MIPs; minimum duties; additional duties and / or import taxes; import bans; dumping and countervailing duties. Conclusion, that contemporary forms and manifestations of these traditional instruments to mitigate foreign goods competition in favor of taking local farms are united in a common term “neoprotectionism”, has been reached.

Key words: Protectionist policy, liberalism, unfair trade, dumping, safeguards.

JEL Classification: F13

ИНСТРУМЕНТАРИУМ НА СЪВРЕМЕННАТА ПРОТЕКЦИОНИСТИЧНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Докторант Калин Ганчев,
Kalin.Ganchev@customs.bg
Катедра „Международни икономически отношения”,
С. А. „Д. А. Ценов” - Свищов

Свободната търговия и създаваната от нея възможност за хората да потребяват стоки, произведени в различни точки на планетата, са голямо завоевание на човешкия прогрес. Теорията на Давид Рикардо за сравнителните предимства показва, че една страна е в състояние да повишава жизнения стандарт на населяващите я граждани, т.е. агрегатната консумация на блага, посредством специализация и разширена външна търговия, а не чрез самозадоволяване. Дори когато, и ако чуждите стоки са малко по-скъпи от национално произведените, те са по-качествени и по-разнообразни. Въпреки икономическата глобализация, чиято основна характерна черта е търговският либерализъм, държавите и наднационалните интеграционни формирания не изоставят, а усъвършенстват регулативните въздействия върху международния стокообмен.

Целта на настоящата разработка е да се изяснят основните мерки, чрез които съвременният протекционизъм, наричан „неопротекционизъм”, се прилага на практика.

I

Под **външнотърговска политика** обикновено се разбира дейността, насочена към развитие и регулиране на търговските взаимоотношения на една страна или нейни субекти с други държави или чуждестранни субекти. Два са основните нейни типове: **свободна търговия (либерализиране) и протекционизъм**¹. В днешно време те се прилагат съвместно, в зависимост от целите, които стоят пред правителството на дадена страна или пред ръководните органи на определено наднационално интеграционно формирание.

Съвременната икономическа глобализация, чиято основна характерна черта е търговският либерализъм, допуска растеж не само на лоялния, но и на нелоялния стоков обмен, който вреди на производителите и потребителите от дадена държава или наднационално икономическо формирание. Затова последните не изоставят, а усъвършенстват регулациите на външнотърговския режим, включително с протекционистични методи и инструменти. Британските специалисти по маркетинг Сак Онквист и Джон Шоу твърдят, че през двадесети век са измислени и утвърдени над 850 методи за регулиране на стоковия внос-износ², чиято цел е да закрият местните компании, като същевременно подлагат чуждите на разумна дискриминация. Най-последователни, организирани и усърдни в протекционистичната си политика са били и в немалка степен продължават да бъдат лидерите на икономическия и

¹ Дамянов, Ат., Спиридонов, Ив., Захаријева, Г. и др. Международна икономика. В. Търново, изд. „Фабер“, 2011, с. 64.

² Onkvist, S., Shaw, J. International Trading Environment. London, 1988, p. 58.

технологически динамизъм – САЩ, Япония и Европейската общност. Така например, към края на 20^{-ти} век САЩ са протектириали с тарифни методи 34 на сто от произвежданите у тях стоки³.

Протекционистичната политика цели осигуряване на по-висока заетост на работната сила, номинално увеличаване на заплатите и нарастване на бюджетните средства, разпределяни чрез национални или общностни програми за инвестиции и потребление. **Протекционизмът обаче носи успехи при две условия. Първо**, ако останалите държави не предприемат аналогични мерки в отговор на едностранно издигнатите търговски бариери. Сторят ли го, пасивите от протекционистичната политика могат да бъдат по-силно изразени за провеждащите я, отколкото активите. **И второ**, ако се прилага в относително кратки периоди, които местните фирми трябва да използват за усъвършенстване на производителността си. Продължителен престой в парникови условия ги лишава от дразнителни и стимули за развитие, превръща ги в неконкурентоспособни монополни пазарни доставчици на заместващи стоки, което води до разрастване на инфлацията и до загуби за потребителите.

Според нас, основният инструментариум на съвременната протекционистична политика (неопротекционизма), като средство за ограничаване на чуждестранната стокова конкуренция, включва в обхвата си въвеждане на: **разрешителни режими по вноса; мита с повишени ставки; импортни квоти; минимални вносни цени; минимални мита; допълнителни мита и/или импортни такси; забрана за внос; антидъмпингови и изравнителни мита**. В настоящото изследване не са обект на разглеждане експортните субсидии и мерките на паричната политика като протекционистични инструменти, чието предназначение е разширената реализация на местни стоки на чуждестранните пазари.

Обхватът, силата и видът на протекционистичната намеса зависят от естеството, генезиса и целите на вносните потоци, които се възприемат като заплаха за съответното приемащо стопанство. **Анализът на прилаганите протекционистични мерки ще открие конкретната им специфика на фона на общите ефекти, до които те водят в по-малка или по-голяма степен.**

II

Под въздействието на **разрешителен режим по вноса** дадена държава или икономическа общност въвежда необходимостта от разрешителни за реализацията на сделки с определени стоки, както и за сделки между субектите на външнотърговски операции от страната (общността) със субекти от други държави и територии. Сделките, за които е въведен разрешителен режим на практика са забранени до момента, в който не бъдат разрешени чрез издаване на екземпляр на удостоверение за внос, наричано още лиценз. Оттам, и за разрешителния режим се употребява **алтернативният термин – лицензионна система**. Сред ключовите реквизити на даден лиценз фигурират: пълният пощенски адрес на икономическия оператор; тарифният код, наименованието, количеството и мярката на стоката; видът на валутата, единичната и общата стойност и начинът на плащане; изпращаща и получаваща държава; юридическо лице-изпращач и юридическо лице-получател; контрагенти по

³ Адамов, В., Пътев, П. Мита и митническа политика. В. Търново, изд. „АБАГАР“, 1995, с. 11.

външнотърговската сделка – продавач и купувач; място, дата, име, подпис и печат на лицензиращия орган; условията на доставка съгласно Инкотермс⁴.

Понастоящем страната ни прилага стриктно външнотърговските мерки на Европейската общност и издава лицензи за внос на територията на Европейския съюз (ЕС) на:

- стоманени продукти с количествени ограничения от Казахстан⁵;
- някои изделия от текстил и трикотаж от Беларус и Северна Корея⁶.

Закрилата на местното производство от по-конкурентоспособни чуждестранни стоки чрез рестриктивни системи за вносни лицензи изживява своето време. Световната търговска организация отхвърля мерките, ограничаващи стокообмена по административен път, поради което съвременните световни и европейски стандарти отреждат на разрешителния режим по вноса функция на контрол върху входящото движение на артикули и субстанции, свързани с опазването на общественото здраве, ред и морал, националното богатство, биологичното разнообразие, интелектуалната собственост, културно-историческото наследство.

Митата с високи ставки са исторически най-старият метод на протекционистичната политика, чиято функция не се свързва толкова с осигуряването на бюджетни приходи, колкото със защитата на местното производство от чуждестранна конкуренция. Известни са множество случаи на мита с трицифрени величини, стигащи до 500 %, които на практика играят ролята на финансова забрана за внос. Високите мита изравняват или поне привеждат в желано съотношение цените на внасяните изделия с вътрешните стокови цени, при което вносът се обезсмисля. Като цяло обаче, производствените разходи в страната, налагаща митата, нарастват, а brutният вътрешен продукт спада поради увеличеното производство на стоки, които й струват по-скъпо, отколкото са международните цени за тях. Така се наливат средства в неефективните импорто-заместващи отрасли, вместо в експортно ориентирани сектори, факторно надарени със сравнителни предимства. Когато са с ниски ставки, митата допускат стимулиращото влияние на чуждестранната конкуренция. По този начин държавата или съответното наднационално формиране предават натиска на международния пазар, подтиквайки националните или общностните производители към редуциране на разходите и подобряване на качествените и количествените параметри на дейността.

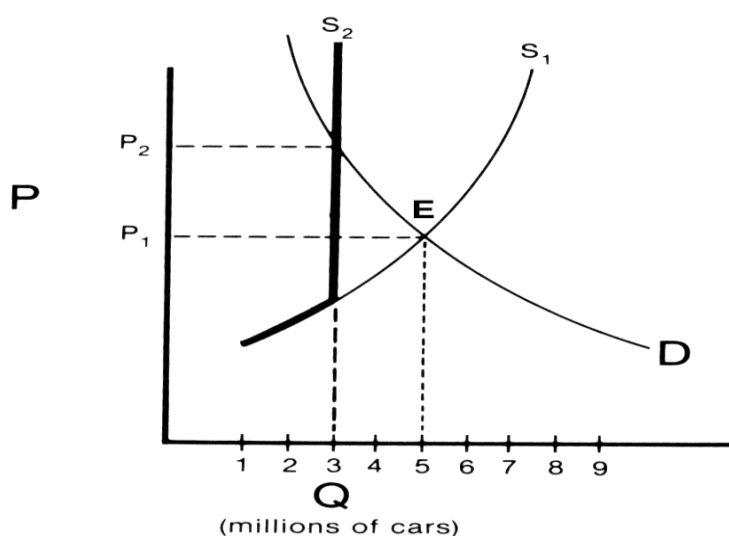
Импортните квоти лимитират в административно наложени рамки достъпа на чуждестранни стоки до местния пазар и по този начин осигуряват „парникови условия“ за националното (общностното) производство. По своята

⁴ Инкотермс са условията за международна доставка, публикувани от Международната търговска камара (ICC) със седалище в Париж и широко използвани при международните търговски сделки. Всеки конкретен международен търговски термин притежава трибуквен код на латиница, който се вписва в митническата декларация на ЕС (клетка 20 от ЕАД). Кодовете се публикуват в приложение № 38 към Регламент (ЕИО) № 2454/93 на Съвета от 2 юли 1993 г. относно определяне на разпоредби за прилагането на Регламент (ЕИО) № 2913/92 на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Общността. Осмото издание („Инкотермс 2010“) влиза в сила, считано от 01.01.2011 г.

⁵ Вж. Регламент (ЕО) № 1340/2008 на Съвета от 8 декември 2008 г. относно търговията с определени стоманени продукти между Европейската общност и Република Казахстан.

⁶ Вж. Регламент (ЕС) № 1163/2012 на Комисията от 7 декември 2012 г. за установяване на правила за управление и разпределение на текстилните квоти, определени за 2013 г. съгласно Регламент (ЕО) № 517/94 на Съвета.

протекционистичност импортните квоти съперничат на митата, дори ги надминават. Това е така, защото и най-негостоприемното мито не е непреодолимо препятствие, ако цената на облаганата с него стока е с ниска еластичност в страната на вноса. Друг нюанс между двата външнотърговски инструмента е обстоятелството, че митата генерират приходи за бюджета, които чрез преразпределителната система достигат до по-широки обществени слоеве. Импортните квоти облагодетелстват само вносителите, защото в резултат на създадения от съкратения внос стоков недостиг цените растат, а оттам и печалбите за търговците. Разбира се, причината за ценовата ескалация може и да не се дължи на стоков дефицит, а на монополистично или олигополистично обсебване на предлагането, благоприятствано от елиминираната чрез квотата външна конкуренция. Тези разсъждения могат да бъдат удачно илюстрирани с поместената по-долу графика⁷.

Графика 1. Импортните квоти за внос на автомобили в САЩ през 90-те години на XX век

В случая, вносната квота Q е за 3 милиона автомобили, точката на пазарно равновесие E се проявява при предлагане на 5 милиона автомобили годишно, а ограниченото предлагане S_2 премества ценовото равнище от по-ниска P_1 на по-висока квота P_2 .

До импортните квоти като извънтарифни прегради пред вноса най-често и най-много са прибегвали американските правителства. Доказано е обаче, че „подобна политика прахосва средства и води до намаляване на приходите в страната”⁸.

Минималните цени се прилагат спрямо импортни стоки с необичайно ниски цени. Когато вносът на определени продукти нараства трайно и лавинообразно, съществуват основателни съмнения, че един или няколко чуждестранни износители осъществяват мащабни периодични продажби на цени, по-ниски от пределните производствени разходи. Утвърждава се хипотезата, че в стремежа си за настаняване на нови пазари, чуждите производители целят да ограничат или елиминират напълно конкуренцията на

⁷ Eggert, J. What is Economics. William Kaufmann Inc., 1987, p. 161.

⁸ Stroup, R. Today protectionism is the road to nowhere. // *Financial Times*, 1989, № 3.

приемащия пазар, включително и като унищожат икономически местните производители. След завоюване на доминиращи позиции на местния пазар, чуждестранните износители могат да си позволят произволно увеличаване на цените и продажби по цени, съществено над пределните разходи⁹. При подобни ситуации често се въвеждат изисквания за минимални цени по вноса. Минималните цени са средство за изкуствено повишаване на митническата облагаема стойност, спрямо която се прилагат вносните мита и оборотни данъци, с ефект върху фискалните постъпления. В практиката на Европейския съюз минималните цени касаят предимно вносните плодове и зеленчуци, като националните митнически власти контролират стриктно спазването им за всяка вносна партида и в случай на отклонение от тях, налагат изравнителни такси до нивото на действащите минимални цени. За тази цел, преди допускането на стоките за свободно обращение митническите органи сравняват декларираната цена при вноса с минималната, прилагана за стоките към датата на приемане на декларацията. Освен това, съгласно разпоредбите на регламентите, с които се въвеждат минималните входни цени, вносителите са длъжни да държат на разположение за последващ контрол доказателствата за плащането към продавачите, както и всички търговски документи (фактури, поръчки, договори и кореспонденция), отнасящи се до покупката и продажбата на въпросните продукти.

Минималните мита имат сравнително по-слаба употреба в съвременната реалност. За разлика от минималните цени, които са принудителна административна мярка, минималните мита се прилагат спрямо вносни стоки със свободно формирани пазарни цени. При все това, ефектът от приложението им е сходен с този от минималните цени, доколкото минималните мита акумулират бюджетни приходи и натоварват финансово с реалния си размер крайната цена на стоката. Освен това, минималните мита също касаят предимно стоки със селскостопански произход и се отличават със сезонен характер. Така например, през 1999 г., при внос на винен оцет в България митото е било определено на 40%, но не по-малко от левовата равностойност на 24 евро на хектолитър¹⁰. С други думи, ако цената е била такава, че изчислената стойност на митото да надвишава 24 евро, стоката би била обложена с 40-процентна ставка, т. е. адвалорно. Ако обаче адвалорното облагане е формирало стойност на митото, равняваща се на 20 евро, тогава би се пристъпило към специфично изчисляване на митническото задължение, фиксирано в тарифата на 24 евро на хектолитър, представляващи минималното мито за конкретната стока.

Допълнителните мита и импортните такси са други протекционистични инструменти с широка употреба в миналото и наши дни. Освен установените от митническата тарифа ставки в процент от митническата облагаема стойност, за определени видове стоки се налагат и допълнителни мита, които обикновено са специфични и се определят на базата на физически показатели – бройки, килограми, тонове, хектолитри. Така например, във валидната през 2015 г.¹¹ Обща митническа тарифа на Европейския съюз, за

⁹ Илчев, Н. Защитните мерки неутрализират непредвидени дефекти в действието на пазарните механизми. // *Търговски вестник*, 1997, бр. 3.

¹⁰ Вж. Митническа тарифа на Република България за 1999 г., Раздел 4, Глава 22, тарифна позиция 220900001.

¹¹ Нормативният акт за актуализация на Комбинираната номенклатура и равнищата на митата от Общата митническа тарифа, приложими през 2015 г., е приет на 16 октомври 2014 г. и

пресни или охладени обезкостени меса са определени основно мито в размер на 12,8 на сто от митническата облагаема стойност, както и допълнително специфично мито от 303,4 евро за всеки 100 килограма нетно тегло. Подобно на допълнителните мита, импортните такси представляват парично плащане в тежест на търговците, доставящи стоки от чужбина за крайно потребление в страната (общността). Те са ценообразуващ фактор, повишаващ разходите на вносителя, който пък ги прехвърля върху потребителите. Увеличаването на размера и количеството на таксите влияе правопрпорционално на техния потенциал да тушират конкурентоспособността на чуждестранните стоки и да захранват бюджета с ликвидни. По правило, импортните такси се прилагат в допълнение към митото и така мултиплицират неговия ефект. В по-редки случаи заместват понижени или суспендирани (отменени) мита. **Според нас, таксите могат да бъдат разделени на два типа - общи и специални. Общите** се прилагат спрямо всички стоки, пресекли дадена митническа граница с цел пазарна реализация. Със **специални** се облагат само определени видове изделия или стокони групи с конкретни физико-химични характеристики. На базата на тази класификация, възниква аналогия между общите импортни такси и данъка върху добавената стойност при внос. Докато специалните импортни такси копират философията на друга данъкоподобна форма, с която си служи външнотърговският режим - акциза. От 2001 г. насам, като специални импортни такси приложение намират таксата върху течните горива, както и продуктовата такса, начислявана при внос на автомобилни гуми, някои видове пътни превозни средства, минерални и синтетични масла, батерии и акумулатори, опаковъчни материали, електрическо и електронно оборудване.

В развитието на Европейската икономическа общност импортните такси имат широка употреба и множество разновидности, където ролята им се е свързвала с повишаване на цените на вносната продукция на безопасно за местните производители ниво. Обект на облагане са живите животни, месото, млечните продукти, редица плодове и зеленчуци, маслодайните семена. В зависимост от конкретния продукт импортната такса се е начислява вместо мито или заедно с него. Една от най-интересните и най-устойчиви от практико-приложна гледна точка разновидности на импортната такса е **компенсационната такса**, наричана още изравнителна. Тя касае пресните плодове и зеленчуци и някои рибни продукти. За тези видове продукция в началото на всяка година са установявани минимални справочни цени. Импортната цена на даден продукт, изчислявана като продажната му цена на пазара в ЕС минус входните налози, не трябва да пада под справочната. Ако импортната цена се задържи на по-ниско ниво в продължение на два последователни дни, то се въвежда импортната компенсационна такса, равняваща се на разликата между справочната и фактическата цена. Справочните цени се утвърждават с текущи регламенти на ЕС. Друг вид импортна такса с голямо приложение в Общността са така наречените **селскостопански компоненти**. Те се определят от общата селскостопанска политика или в рамките на специфични режими, приложими за стоки, получени от преработени селскостопански продукти, откъдето идва и наименованието им.

пълното му заглавие е Регламент за изпълнение (ЕС) № 1101/2014 на Комисията за изменение на приложение I към Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа.

Забраната за внос е крайна форма на защита, която се въвежда в зависимост от определени условия. По правило, тя има кратковременен характер дотолкова, доколкото се отменя след отшумяването на причините, довели до нейното въвеждане по административен ред. Забраната касае само определени стоки. Тя не се прави въобще, по отношение на даден търговец или държава, освен в случаите на ембарго или дискриминация, когато на чуждестранни бизнес-оператори от определена държава не се разрешава достъп до приемащия пазар. Според Пламен Пътев, ефектът на директната забрана може да бъде заменен със запретиелно мито, чието високо ниво би иззело цялата разлика между цената в чужбина и вътрешната цена на дадена стока¹². Целесъобразността и ефективността на такъв подход, обаче, невинаги биха могли да бъдат гарантирани. Първо, защото е твърде вероятно в забраната да не е вложен протекционистичен замисъл, а по-скоро чрез нея да се провежда ответно-наказателна политика или политика на дипломатически и икономически натиск, чиято цел е да противодейства на нарушаване на международното право, човешките права или демократичните принципи на управление¹³. И второ, по силата на ангажиментите към СТО и на базата на сключени международни договори, конвенционалните ставки са силно редуцирани и с тях не може да се противодейства успешно на действително ниски търговски цени. Ако се установи, че ниската цена е резултат от субсидиране на стоката в страната-производител или от политика на преднамерен дъмпинг, могат да бъдат инициирани процедурите, водещи до налагане на изравнителни и антидъмпингови мита. При условие, че ниската цена е следствие от ефективно организиран производствен процес, общностното европейско външнотърговско законодателство не позволява налагане на изравнителни и антидъмпингови мита с по същество забранителни размери на ставките. Докато временното и добре обосновано въвеждане на най-острата и екстремна протекционистична форма - забраната, е утвърдена и сравнително по-приемлива практика предвид краткосрочния ѝ характер и аргументираността на използването ѝ като икономико-политически инструмент. И все пак, **директната забрана рядко се прилага едностранно**, защото на нея се гледа като на дискриминационна мярка, която предизвиква реципрочни действия и влошава междудържавните отношения.

Антидъмпинговите и изравнителните мита са най-модерните и същевременно най-сложни инструменти на протекционистичната политика, доколкото въвеждането им се основава на комплексни условия и се предшества от детайлни процедури. Тези мита са насочени срещу икономически субекти или цели държави, въвлечени в непазарни търговски практики.

След началото на 2007 г., България като редовен член на ЕС, прилага протекционистичните външнотърговски мерки на Общността, които са

¹² Вж. Адамов, В., Пътев, П. цит. съч., с. 227.

¹³ През 2013 г. Европейският съюз е въвел или продължил действието на рестрикции и забрани по отношение на 31 държави. Така например, с Решение № 2013/255/ОВППС на Съвета от 31 май 2013 година относно ограничителни мерки срещу Сирия (ОВ, L147/1 юни 2013 г.) рестрикциите срещу Сирия са удължени до 1 юни 2014 година, като са запазени посочените в Решение 2012/739/ОВППС санкции, включително пълното петролно ембарго. С Решение № 2014/512/ОВППС на Съвета от 31 юли 2014 година относно ограничителни мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна, са забранени износът за и вносът от Русия на оръжия и боеприпаси и стоки и технологии с двойна употреба и са наложени редица други ограничителни мерки.

усъвършенствани и предоставят пълни гаранции за защита на свободната конкуренция и честната търговия. Безспорно, касае се за протекционизъм от нов и модерен тип, условно наречен **неопротекционизъм**. Протекционистичното законодателство на ЕС има мисията да закриля общностните промишленост и селско стопанство от нелоялни практики в международната търговия като субсидиране и дъмпинг, а в някои случаи и от внезапно, силно и непредвидимо нарастване на вноса, изискващо въвеждане на защитни мерки. По този начин, прилаганите в ЕС средства за търговска протекция се подразделят на **3 базови групи – антидъмпингови мерки, мерки срещу субсидиран внос и защитни мерки по вноса**. Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия поддържа на своята интернет-страница списък на всички тези мерки по вноса, прилагани от Съюза за определен период от време.

Основният нормативен документ за реда и условията за въвеждане на **антидъмпингови мита**, или така наречените мерки срещу дъмпингов внос, е Регламент (ЕО) № 1225/2009 на Съвета от 30 ноември 2009 година за защита срещу дъмпингов внос от страни, които не са членки на Европейската общност¹⁴. Европейската комисия е органът с правомощия да провежда процедури по разследване за въвеждане на антидъмпингови мерки (и въобще за всякакви мерки за търговска защита) и за контрол върху правилното прилагане на вече въведени мерки. Прието е, че една или няколко фирми осъществяват дъмпинг, ако изнасят стоки за Европейския съюз на цена, която е по-ниска от нормалната стойност на стоката (т.е. цената на стоката, когато тя е предназначена за местния пазар на страната на износа). За целта е необходимо да се направи обективно сравнение между експортната цена и нормалната стойност, като експортната цена е реално платена или подлежаща на плащане цена при продажба на продукт, предназначен за износ от страната на износа за Общността. Величината, която показва с колко експортната цена е по-ниска от нормалната стойност, формира дъмпинговата разлика, терминологично утвърдена като дъмпингов марж, и определя размера на антидъмпинговото мито. Ако маржовете са неидентични поради различия в експортните цени по страни, региони и периоди, дъмпинговият марж може да се определи на средно претеглена основа. В случаи на внос от страни без пазарна икономика, нормалната стойност се определя на основата на цената в трета страна с установена пазарна икономика.

Антидъмпинговите мерки се въвеждат във вид на мито – адвалорно (процент от цената на стоката при условие на доставка CIF до външна граница на ЕС); специфично (фиксирана стойност за единица стока) или вариращо, което се определя като разлика между определена минимална цена и вносната цена (CIF до външна граница на ЕС). Ако вносната цена е по-висока от определената като минимална, няма основания за прилагане на антидъмпингово мито. Величината на митото се базира на стойността на изчисления дъмпингов марж, освен ако не се прецени, че вредата ще бъде отстранена и от по-ниско мито. Антидъмпинговите мита обикновено се въвеждат за време, което се счита за необходимо с цел неутрализиране на ефектите от причиняващия вреда дъмпинг. Все пак, обичайният срок е 5 години, като е предвидена възможност за неговото удължаване.

¹⁴ Регламент (ЕО) № 1225/2009 замени предходния Регламент (ЕО) № 384 на Съвета от 22 декември 1995 г. за защита срещу дъмпингов внос на стоки от страни, които не са членки на Европейската общност, както и всички негови изменения.

Основният нормативен документ, който регламентира въвеждането на **изравнителни мита**, или така наречените мерки за защита срещу субсидиран внос, е Регламент (ЕО) № 597 на Съвета от 11 юни 2009 г. относно защитата срещу субсидиран внос от държави, които не са членки на Европейската общност¹⁵. Съгласно горепосочения регламент антисубсидийни изравнителни мита могат да се въвеждат при внос на стоки, за които правителствата, или други държавни или общински органи от страни, които не са членки на Европейския съюз, са предоставили субсидия или друга форма на финансова помощ, от която е реализирана изгода и ако са изпълнени няколко условия:

- първо, субсидията да е ограничена до едно предприятие, производство или група предприятия или производства;
- второ, вносът на субсидирания продукт да причинява вреда на производителите от Общността;
- трето, въвеждането на изравнителни мита да е в интерес на Общността, т.е. ползата от въвеждането на мярката срещу субсидиран внос да не бъде непропорционално малка в сравнение с негативните последици, които биха могли да настъпят в резултат на прилагането на мярката.

Размерът на подлежащите на изравняване субсидии се изчислява чрез ползата за получателя, ако се установи, че такава съществува през разследвания за субсидиране период. Обичайно този период е последната счетоводна година на получателя, но може да е и всеки друг период, който е не по-кратък от шест месеца преди започването на разследването, за което има надеждни финансови и други относими данни. Изравнително мито се налага в подходящи размери и на недискриминационна основа върху вноса на всеки продукт, за който е констатирано, че е реализирана полза от подлежащите на изравняване субсидии. Масово определян и нормативно регламентиран е петгодишен давностен срок с възможност за преглед и удължаване.

Основните нормативни документи, с които се въвеждат **защитни мерки по вноса**, са два. Когато се касае за внос от страни, които са членки на Световната търговска организация, това е Регламент (ЕО) № 260 на Съвета от 26 февруари 2009 г. относно общите правила за внос. Когато се отнася за внос от страни, които не са членки на Световната търговска организация, това е Регламент (ЕО) № 625 на Съвета от 7 юли 2009 г. относно общия режим за внос от някои трети страни. Ако даден продукт се внася в Общността в толкова увеличени количества или при такива условия, че е причинена или съществува заплаха да бъде причинена сериозна вреда на общностните производители, Европейската комисия може по искане на държава-членка или по своя собствена инициатива да промени правилата за внос, като въведе администрирани чрез лицензионна система количествени ограничения или като обвърже допускането за свободно движение с представяне на документи за наблюдение. Докато тече процедура по разследване, могат да бъдат въведени временни защитни мерки под формата на нарастване на съществуващото ниво на митата.

Когато е въведена мярка за наблюдение на вноса на определени стоки, същите могат да бъдат допуснати за свободно движение в даден регион от Общността само срещу представяне пред компетентните митнически власти на унифициран документ за наблюдение, съдържащ пълното име и адреса на

¹⁵ Регламент (ЕО) № 597 от 2009 г. замени предходния Регламент (ЕО) № 2026 на Съвета от 1997 г. и всички негови изменения.

търговеца или на неговия представител, описанието на стоките, декларираното количество в приложимите мерни единици, стойността на стоките в евро по цени CIF до граница на Общността, както и стандартизиран текст на декларация за достоверност на информацията. При установяването на квота, нивото ѝ не трябва да бъде по-ниско от средното равнище на вноса през представителен период от последните три изминали години.

Генералната цел на защитните мерки е да се даде възможност на производителите от Общността да се приспособят без сътресения към повишения внос. Затова, когато въвежда защитни мерки, Комисията същевременно изисква от засегнатите сектори или компании поемане на ангажименти за реструктуриране, насочени към подобряване на конкурентоспособността. Освен това, срокът на действие на защитните мерки се ограничава до време, необходимо за предотвратяване или поправка на последиците от сериозна вреда.

* * *

В общия европейски административен процес ролята на деловите среди не е само да заявяват вреда от непочтена търговска активност, но и да бъдат надеждни партньори на властите в осигуряването на сведения, доказателства, анализи и коментари. Българските фирми трябва да усвоят нормативно установените европейските практики и традиции на проактивно и продуктивно сътрудничество с националните и общностните контролни и разследващи органи. Това е изпитаният начин и верният път да се прояви и капитализира златното сечение на неопротекционизма – редуциране на външната конкуренция, без приспиване на икономическата ефективност и поощряване на бюрокрацията.

Използвана литература

1. Адамов, В., Пътев, П. Мита и митническа политика. В. Търново, изд. „АБАГАР”, 1995.
2. Дамянов, Ат., Спиридонов, Ив., Захариева, Г. и др. Международна икономика. В. Търново, изд. „Фабер“, 2011.
3. Илчев, Н. Защитните мерки неутрализират непредвидени дефекти в действието на пазарните механизми. // Търговски вестник, 1997, бр. 3.
4. Митническа тарифа на Република България за 1999 г.
5. Регламент (ЕИО) № 2913/92 на Съвета от 12 октомври 1992 г. за създаване на Митнически кодекс на Общността.
6. Регламент (ЕИО) № 2454/93 на Съвета от 2 юли 1993 г. относно определяне на разпоредби за прилагането на Регламент (ЕИО) № 2913/92 на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Общността.
7. Регламент (ЕО) № 1340/2008 на Съвета от 8 декември 2008 г. относно търговията с определени стоманени продукти между Европейската общност и Република Казахстан.
8. Регламент (ЕО) № 260 на Съвета от 26 февруари 2009 г. относно общите правила за внос.
9. Регламент (ЕО) № 625 на Съвета от 7 юли 2009 г. относно общия режим за внос от някои трети страни.

10. Регламент (ЕО) № 597 от 11 юни 2009 г. относно защитата срещу субсидиран внос от държави, които не са членки на Европейската общност.

11. Регламент (ЕО) № 1225 от 30 ноември 2009 г. относно защита срещу дъмпингов внос на стоки от страни, които не са членки на Европейската общност.

12. Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета от 23 юли 1987 г. относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа.

13. Регламент за изпълнение (ЕС) № 1101/2014 на Комисията от 16 октомври 2014 г. за изменение на приложение I към Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа.

14. Регламент (ЕС) № 1163/2012 на Комисията от 7 декември 2012 г. за установяване на правила за управление и разпределение на текстилните квоти, определени за 2013 г. съгласно Регламент (ЕО) № 517/94 на Съвета.

15. Решение № 2013/255/ОВППС на Съвета от 31 май 2013 година относно ограничителни мерки срещу Сирия.

16. Решение № 2014/512/ОВППС на Съвета от 31 юли 2014 г. относно ограничителни мерки с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна.

17. Eggert, J. What is Economics. William Kaufmann Inc., 1987.

18. Onkvist, S., Shaw, J. International Trading Environment. London, 1988.

19. Stroup, R. Today protectionism is the road to nowhere. // Financial Times, 1989, № 3.